

Blik op beton

TUSSEN VERLEDEN EN HEDEN: EIGENTIJDSE KERAMIEK IN HET CENTRE KÉRAMIS

Het Centre Kéramis exposeert én vrijwaart de resten van wat eertijds een van de grootste aardewerkfabrieken van België was: Royal Boch in La Louvière. Voor dit project heeft de tijdelijke architectenvereniging Coton - De Visscher - Lelion - Nottebaert - Vincentelli letterlijk de talenten van de diverse partijen gebundeld om alle facetten van dit inspirerend gebouw te kunnen omarmen. Deze architecten kozen voorts beton als belangrijkste bondgenoot in hun project.

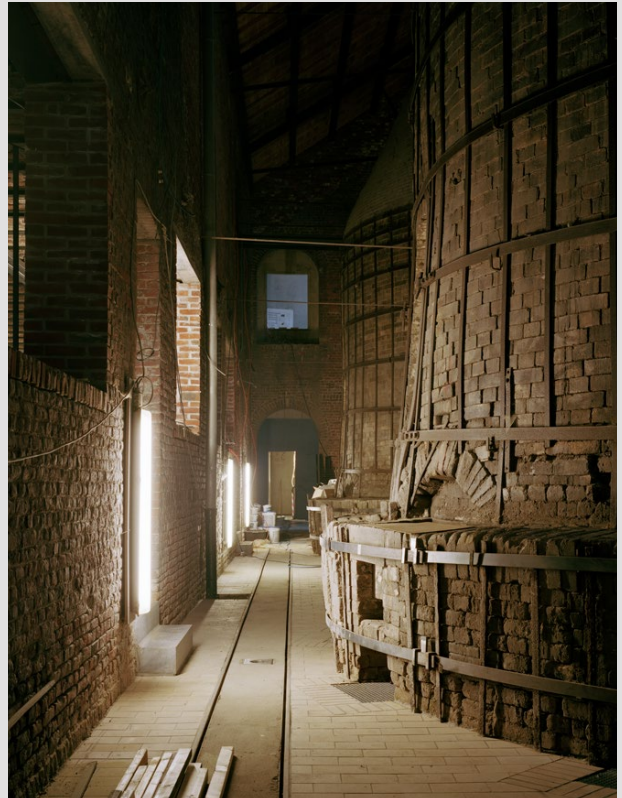
Foto © Codelenovi (tijdelijke architectenvereniging Coton-De Visscher-Lelion-Nottebaert-Vincentelli)

UNIEK ERFGOED DAT ALLE AANDACHT VERDIENT

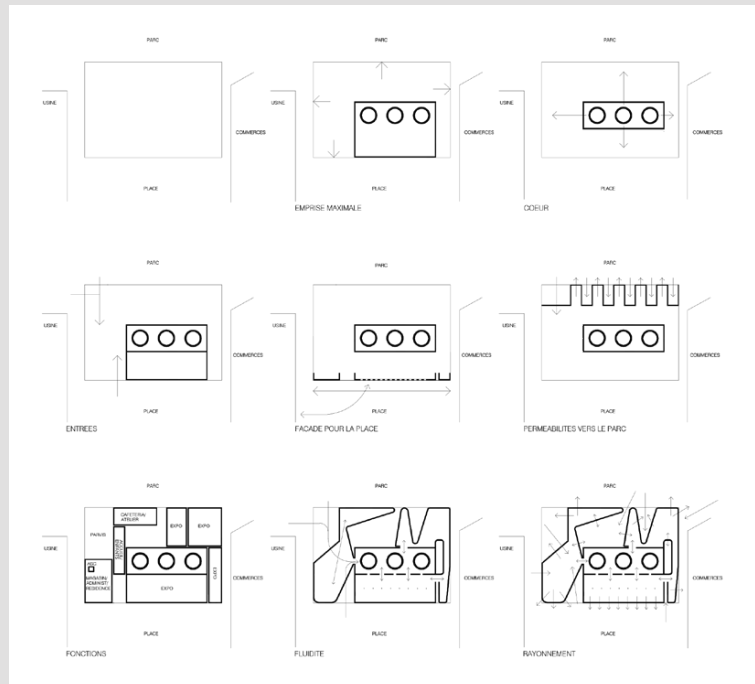
Het Centre Kéramis was in 2010 het voorwerp van een dienstenopdracht voor de restauratie en de herbestemming van gebouwen geklasseerd als erfgoed. De opdracht omvatte tevens de bouw van een annex waarin het volledige programma kon worden ondergebracht dat nodig is voor de goede werking van het eerste Belgische kunstencentrum gewijd aan eigentijdse keramiek. De architecten waren sterk onder de indruk van de aanwezigheid van de laatste drie flessenovens van België en van een productieatelier uit de 19^e eeuw. Daarom hebben ze hun ontwerp opgebouwd rond deze imposante historische getuigenis van de bedrijvigheid van de Royal Boch aardewerkfabriek.

De bezoeker ontdekt de historische gebouwen – waaronder de flessenovens – pas als hij is binnengetrepen in het Centre. De ontmoeting is plots en atypisch, net zoals het aanvoelen van de architecten bij hun eerste bezoek ter plaatse.

COHERENTIE AANREIKEN EN EEN DIALOOG STARTEN

Het project is complex. Het gaat immers over tal van domeinen van uiteenlopende schaal en aard: restauratie, nieuwbouw, creatie van meubilair, scenografie, bewegwijzering, enz. De tijdelijke vereniging van architecten kreeg hier haar volle betekenis in de zin van werkverdeling en vooral constante kwaliteit. Er werd gezocht naar coherentie in al deze aspecten, om tot een zeer heldere lezing van het geheel te komen. Het gebouwde patrimonium en de uitbreiding komen in verbinding zonder te versmelten, wat een soepele overgang van het ene naar het andere oplevert. De perceptie van de erfgoedaspecten en de nieuwe eigentijdse installaties is direct en eerlijk. De ontwerpers hebben erover gewaakt dat de nieuwe constructie altijd onderworpen blijft aan het oude gebouw, maar evenzeer haar eigen persoonlijkheid heeft.

INTENTIESCHEMA'S

INPLANTING

Het vertrekpunt is een braakliggend terrein van 16 ha waar centraal de laatste drie flessenovens van België standhouden. Met hun hoogte van 12 m en 8 m doorsnede vormen ze vanzelf het hart van het project. Het komt erop aan ze een nieuw structurerend kader te schenken via het gevraagde architecturale programma.

De nieuwe uitbreiding ontwikkelt zich heel soepel rond de erfgoedgebouwen. Om het even of je je binnen of buiten de constructie bevindt: er is overall een nevenschikking tussen beide entiteiten, die bovendien voortdurend verandert.

Foto © Codelenovi (tijdelijke architectenvereniging Coton-De Visscher-Lelion-Nottebaert-Vincentelli)

Binnen in het Centre Kéramis vind je overal zichtbaar beton. De buitengevels van hun kant geven de illusie van het materiaal via de artistieke ingreep van Jean Glibert. De bepleistering aan de buitenkant dekt bijna 4000 m². Ze werd aangebracht op metselwerk van betonblokken. Ze toont twee texturen, waardoor een motief verschijnt dat refereert aan de haarscheurtjes ('craquelé') die je ook op keramiekwerk soms ziet.

BETON

De structuur van de nieuwe extensie bestaat uit hoge dunne betonwanden (20 cm). De keuze van de architecten was geïnspireerd op de projectcontext en het aarde-werkthema. Zij wilden een soepele, kneedbare materie gebruiken die ze zoals klei in een vorm konden gieten. Het evidente contrast met de texturen en de aspecten van de flessenovens en het atelier helpt de bezoeker om de locatie te begrijpen. De vier zichtbare meters in de gevelmuren zijn niet de enige plaatsen waar beton werd gebruikt in dit project.

Aan de binnenkant hebben de ontwerpers vele ter plekke gegoten kolommen gebruikt, waarbij de prefab breedplaatvloeren zichtbaar zijn gebleven. Beton is ook manifest aanwezig in het ondergrondse gedeelte van het gebouw. De uitbreiding werd wegens het zeer zwakke draagvermogen van de bodem opgetrokken op betonnen funderingspalen, terwijl de bestaande gebouwen onder-schoeid werden met behulp van de 'jet-grouting'-techniek. Als onderdeel van de structuur was ook een drainerende vloerplaat nodig.

Foto © Keramis

DE KLARE EENVOUD VAN TER PLEKKE GEGOTEN BETON

Aan de binnenkant zijn de dunne betonwanden over hun volledige hoogte volledig zichtbaar. De technische moeilijkheid schuilde in het in één keer gieten van het geheel, om lelijke aansluitvoegen en tintverschillen te vermijden. De ontwerpers kozen beton met een klassieke grijs tint en samenstelling, maar besteedden veel aandacht aan het nadenpatroon van de bekistingspanelen. Voor de realisatie van ter plaatse gestorte betonwanden is zeer veel nauwkeurig voorafgaand conceptiewerk nodig om alle speciale technieken erin te integreren. Uiteindelijk werden de gebogen wanden gegoten in stalen bekistingen terwijl de vlakke wanden werden uitgevoerd met klassieke bekistingen in gebakeliseerde panelen.

De eenvormigheid van de betonwanden wordt verlevendigd door de veranderende lichtinval over het hele bezoekerstraject, en ook dankzij de dialoog met de geklasseerde delen. Gezien de grote afmetingen van de betonwanden blijven hier en daar onvolmaaktheden zichtbaar, zonder evenwel afbreuk te doen aan het globale beeld.

Foto © Marie-Noëlle Boutin

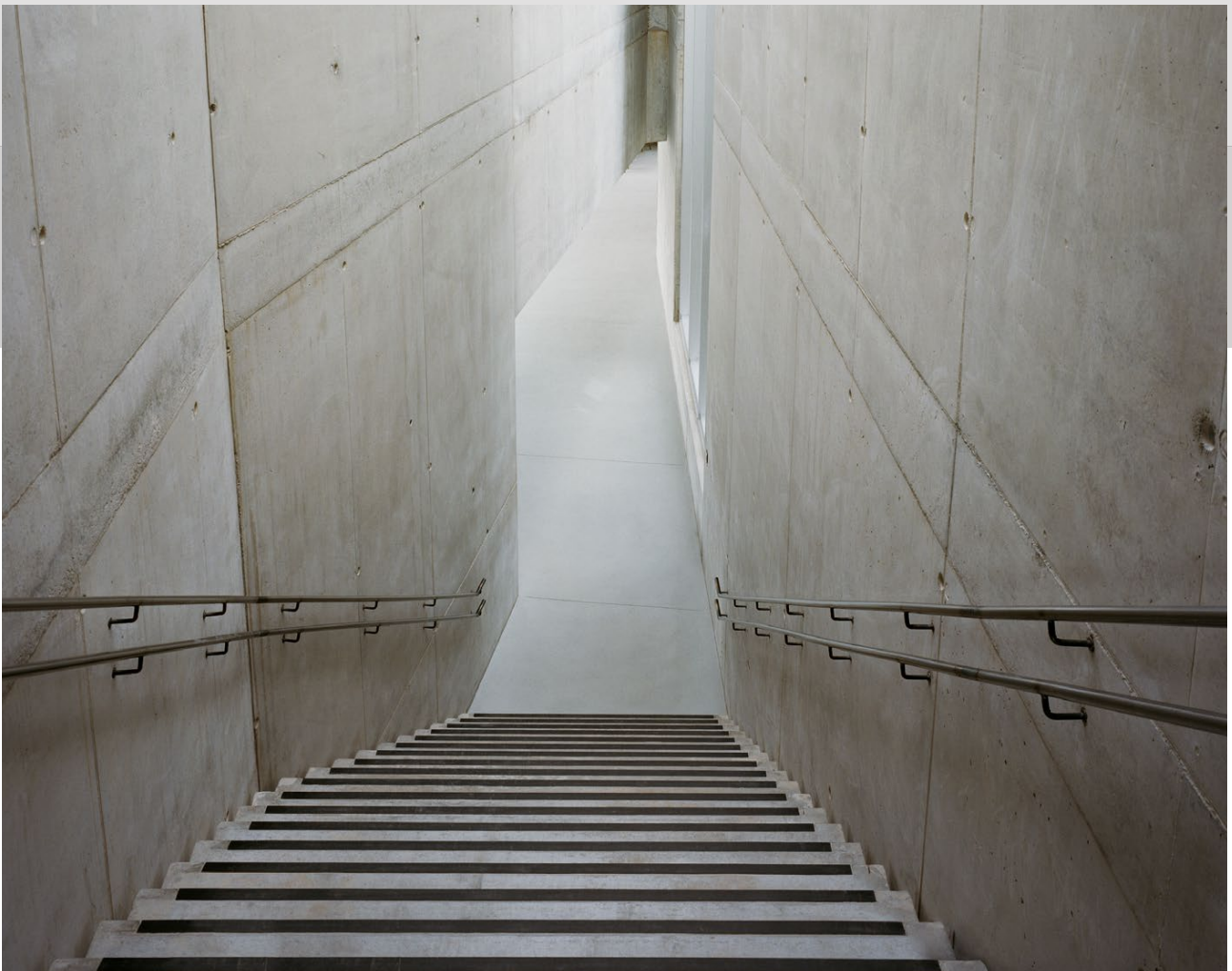

Foto © Codelenovi (tijdelijke architectenvereniging Coton-De Visscher-Lelion-Nottebaert-Vincentelli)

Foto © Marie-Noëlle Boutin

Het nieuwe project ontwikkelt zich als een lint dat de oude, beschermde delen raakt of erlangs strijkt. De architecten wilden het bestaande gebouw maximaal vrijwaren en de bezoeker de kans geven om tijdens zijn wandeling ook de binnenkant ervan te ontdekken. De uitbreiding omcirkelt het oude gedeelte en heeft enkel contact ermee waar dat nodig is.

Foto's © Marie-Noëlle Boutin

Ondanks het bijna exclusieve gebruik van beton creëren de plafondhoogte, de aaneenschakeling van de opeenvolgende ruimtes en de diversiteit aan perspectiefpunten heel uiteenlopende sferen, afhankelijk van de tentoonstellingsruimtes.

EEN ATELIER, TWEE RUIMTES

De begane grond van het oude atelier werd omgebouwd tot tentoonstellingsruimte en bewaarplaats voor de collecties van het Centre. Op de verdieping werd een totaal andere plek gecreëerd. Wit overheerst op de muren en het metalen gebint van indertijd. In deze zaal werden voorzetwanden geplaatst. Zij versmallen de ruimte maar de bieden plaats aan alle technische uitrusting en creëren een uitgepuurde ruimte. De vloer in gepolierd beton brengt rust in de ruimte zodat de collecties optimaal tot hun recht komen. Het Centre Kéramis opende de deuren in 2018. Het biedt tentoonstellingen en ateliers. Keramiek-artiesten kunnen er in residentie werken.

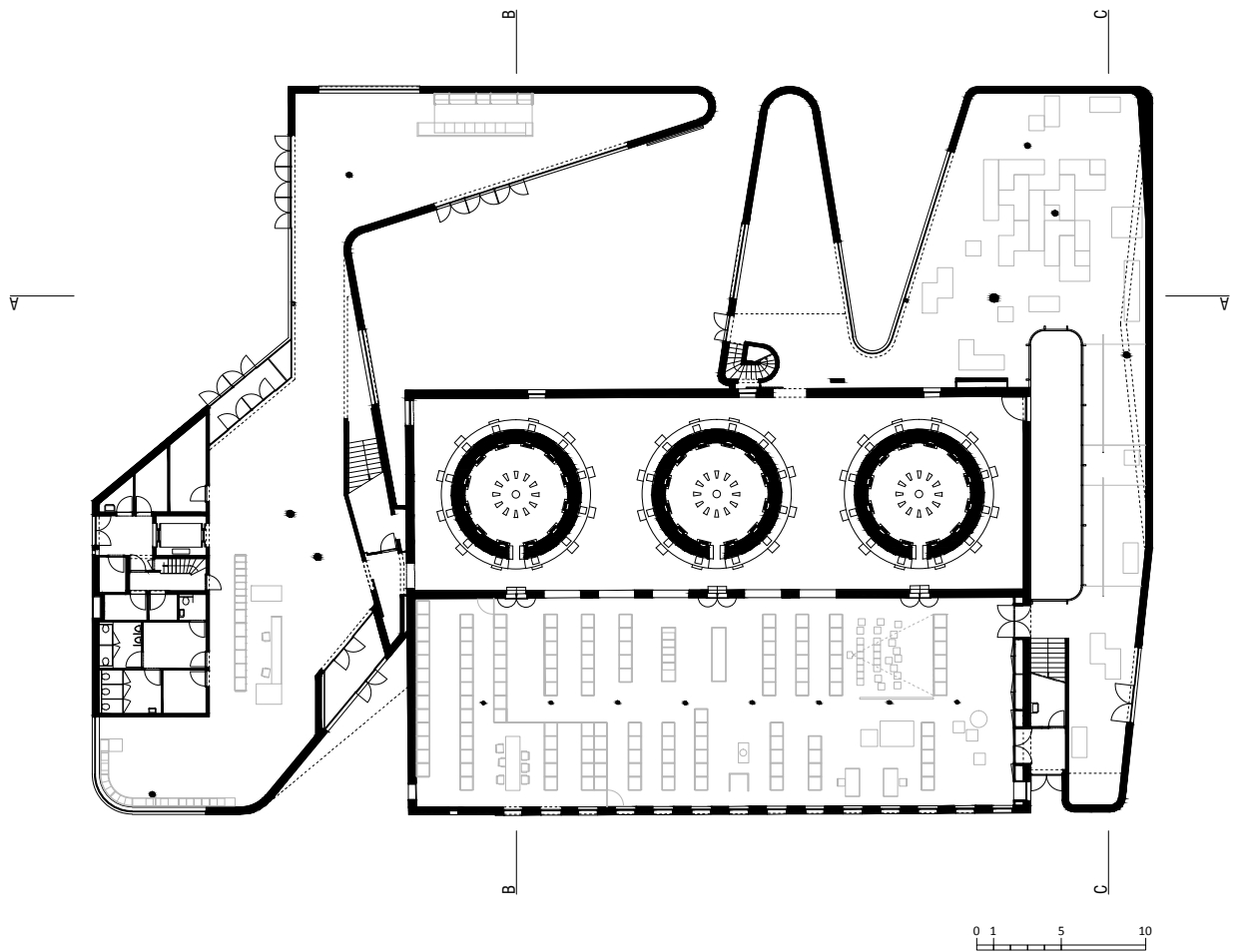

Binnen eenzelfde volume werden twee radicaal verschillende sferen gecreëerd. Gerestaureerde of gerenoveerde materialen van vroeger omkaderen de reserve op het lagere niveau.

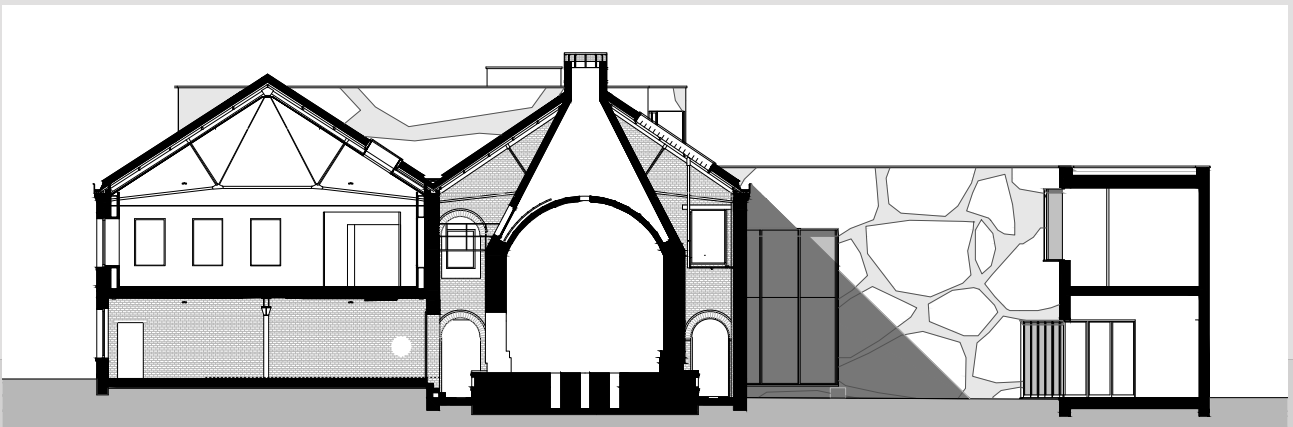
De hogere verdieping biedt een sereen klimaat met een maximale vereenvoudiging van het volume waardoor het metalen gebint en de originele bovenlichten tot hun recht komen, net zoals de uitzichten op de stad dankzij de nieuwe vensteropeningen met royale afmetingen.

Foto © Marie-Noëlle Boutin

Plan van de begane grond.

Doorsnede in het bestaande atelier, een flessenoven en de nieuwe bijgebouwen.

DE 'JET-GROUTING'-TECHNIEK

Wanneer het terrein onstabiel is, kan men de geplande constructies laten dragen op een geheel van funderingspalen die worden gerealiseerd met de 'jet-grouting'-techniek. Deze methode omvat het injecteren onder hoge druk van een cement-specie ('grout') die door boring met de grond wordt vermengd. De boordiameter bedraagt 120 tot 150 mm. Op het te consolideren terrein wordt een boorstang in de bodem gedreven. Deze is onderaan voorzien van spuitopeningen en bovenaan van een voedingskop. Het injecteren van de cementpap wijzigt de terreinstructuur dankzij het dynamische effect van de inspuiting van de cementpap onder

hoge druk en de rotatiebeweging met gelijktijdige opwaartse beweging van het apparaat. Ook de bodemsamenstelling wordt gewijzigd door de hechte mix van grond en cementpap. In de paal wordt vervolgens een stalen wapening gedreven met het oog op de vereiste mechanische sterkte. Met deze techniek worden funderingspalen gerealiseerd met een doorsnede van minstens 60 cm. Bij het Kéramis-project bedraagt de diameter 70 cm, de hoogte 7 m. De tussenafstand (as tot as) bedraagt 1,5 m. De techniek maakte een constructie mogelijk op een ondergrond met talrijke waterzakken.

Foto © Marie-Noëlle Boutin

Foto © Marie-Noëlle Boutin

Tekst: Sylvie Reversez

Architectenbureau:
Tijdelijke architectenvereniging
Coton - De Visscher - Lelion - Nottebaert - Vincentel

